Tá orðini geva meining

Hvussu vit kunnu hjálpa børnum at læra at lesa

Helena Højgaard, audiologoped · 19. september 2026

Eitt barn kann lesa eina heila síðu og kortini hava ilt við at siga, hvat teksturin snýr seg um. Kanska fer øll orkan til at lesa orðini. Kanska skilir barnið ikki øll orðini og vendingarnar. Tí er tað ikki altíð nóg mikið at biðja barnið lesa meira. Vit mugu eisini finna út av, hvat ger lesingina trupla.

Í PISA 2025 vóru 42 prosent av føroysku næmingunum undir stigi 2 í lesing, sum verður roknað sum markið fyri virkisført lesføri. Miðalúrslitið var 19 stig lægri enn í 2022. PISA kannar millum annað, hvussu næmingar skilja og brúka tað lisna. Kanningin fevnir um 15 ára gamlar næmingar, men sigur ikki einsamøll, hví einstøk børn hava trupulleikar. [1]

Úrslitini geva orsøk til at styrkja arbeiðið við lesing. Tá vit hjálpa einstaka barninum, mugu vit hyggja at bæði orðalesingini og fatanini. Grundarlagið undir lesingini verður lagt nógv fyrr.

Grundarlagið verður lagt tíðliga

Longu áðrenn barnið lesur sjálvt, mennir tað førleikar, sum fáa týdning fyri lesingina. Tað lærir orð, lurtar eftir søgum og roynir at greiða frá egnum upplivingum. Soleiðis mennast orðfeingið og málfatanin, tað vil siga førleikin at skilja tað, sum verður sagt.

Tá vit lesa fyri barninum og tosa um søguna, fær tað høvi at hoyra nýggj orð og skilja samanhangir. Ein spurningur sum „Hví heldur tú, at gentan varð kedd?“ kann fáa eina góða samrøðu í lag. Barnið lærir eisini at knýta tað, sum hendir í søguni, at egnum upplivingum og at skilja tað, sum ikki verður sagt beinleiðis. Eisini gerandisprát um tað, vit síggja og gera saman, hevur týdning.

Barnið skal eisini læra at hoyra ljóðini í orðum, knýta tey at bókstavum og seta ljóð saman til orð. Málfatan og orðalesing skulu mennast lið um lið. [2]

Sum at læra at súkkla

Tá eitt barn lærir at súkkla, má tað hugsa um at halda javnvágina, traðka og stýra. Við venjing krevja rørslurnar minni uppmerksemi, og barnið kann betur fylgja við tí, sum hendir rundan um tað.

Soleiðis er eisini við lesing. Í byrjanini má barnið arbeiða seg ígjøgnum orðini, bókstav fyri bókstav og ljóð fyri ljóð. Tá tað gongur lættari at lesa orðini, verður meira orka eftir til at skilja innihaldið.

Men hóast barnið lesur orðini rætt, er ikki vist, at tað skilir innihaldið. Tí mugu vit eisini tosa um tekstin. Lesiferðin einsamøll sigur ikki, hvussu væl barnið skilir. [2]

> **„Lesiferðin einsamøll sigur ikki, hvussu væl barnið skilir.“**

Vanlig orð skulu eisini geva meining

Orð sum *eg, tú, tað, er, ikki* og *við* koma ofta fyri. Tá barnið dugir at lesa hesi orðini uttan at steðga á hvørja ferð, verður lættari at lesa heilar setningar. Her kann arbeiðið við teimum 120 vanligu orðunum vera eitt hent amboð.

Ein orðalisti kann vera ein góð hjálp, men kann ikki standa einsamallur. Barnið skal eisini læra, hvussu bókstavir og ljóð hoyra saman, og skilja orðini í teimum setningum, har tey verða brúkt.

Vel nøkur fá orð í senn. Les tey í stuttum setningum, skriv tey saman við barninum og finn tey aftur í bókum. Soleiðis verða orðini partur av setningum og søgum, sum geva meining. [2]

Hjálp barninum áðrenn tað missir mótið

Vit eiga at leggja merki til, hvat barnið dugir, og hvat tað hevur trupult við, so tað kann fáa røttu hjálpina tíðliga. Hjá smáum børnum kann nógv gerast við at lesa fyri teimum, tosa saman og spæla við rímum og ljóðum.

Tá barnið fer undir at lesa sjálvt, er umráðandi at velja bøkur, sum tað hevur áhuga í og megnar at lesa við eitt sindur av hjálp. Les saman við barninum, gev tí stundir at royna og hjálp tí við teimum orðum, sum eru torfør. Halt fram at lesa fyri barninum, og vel eisini søgur, sum tað enn ikki megnar at lesa sjálvt. Soleiðis fær barnið góðar søguupplivingar, meðan tað lærir at lesa.

Hevur barnið ilt við at knýta bókstavir og ljóð saman, lesa orð ella skilja tað lisna, er gott at tosa tíðliga við læraran ella lesivegleiðaran. Saman kunnu tit finna út av, hvat barnið hevur brúk fyri, og fylgja við, hvussu lesingin mennist.

Nøkur børn hava tørv á meira miðvísari undirvísing í tí, sum er trupult. [3] Foreldur skulu ikki standa einsamøll við at finna røttu hjálpina.

Barnið skal merkja, at tað kann læra at lesa, og at tað fær hjálp, tá tað er trupult.

Keldur

1. PISA 2025. Føroysk frágreiðing, s. 5, 29, 36 og 40.
2. Foorman o.fl. (2016, endurskoðað 2019). Foundational Skills to Support Reading for Understanding in Kindergarten Through 3rd Grade. Institute of Education Sciences.
3. Gersten o.fl. (2009). Assisting Students Struggling with Reading: Response to Intervention (RtI) and Multi-Tier Intervention in the Primary Grades. Institute of Education Sciences.